

Szkoła przyjazna dla dziecka sześciolatniego

Rozpoczęcie nauki w szkole jest ważnym elementem w życiu każdego dziecka. To jak jest ono przygotowane do tego wyzwania w znacznym stopniu decyduje o przebiegu i wynikach nauki w szkole, a w przyszłości, o jakości jego życia.

Każde dziecko rozwija się w nieco innym tempie, w odmiennych warunkach środowiskowych, każde jest odrębną indywidualnością, różni się od swoich rówieśników różnymi cechami fizycznym i psychicznymi. Dlatego tak ważne jest zrozumienie rozwoju dziecka.

Jakie jest więc dziecko w wieku sześciu lat?

Dziecko w tym wieku intensywnie się rozwija, jest otwarte na otaczającą je rzeczywistość, jest w naturalny sposób zmotywowane do „odkrywania świata”, ważne zatem, aby ten czas był czasem radości i pozytywnych doznań. Doświadczenie, które pozostawia w człowieku ten okres życia jest często podstawą, na której buduje się jego osobowość, jego stosunek do siebie, innych i świata.

Jest na pewno lepiej, niż dzieci młodsze, przystosowane do pracy w zespole, zdolne do dłużej trwającego wysiłku i skupienia uwagi, chociaż uwaga nie jest jeszcze zbyt trwała, ani przerzutna i podzielna. Jego uwaga jest przede wszystkim mimowolna. Dziecko zmienia często przedmioty zainteresowania, odrywa się od jednej czynności lub zabawy, aby przejść po chwili do następnej. Przerzywa rozpoczętą czynność, gdy zaczyna się nudzić. Jest to bardzo ważna wskazówka dla nauczyciela. Planując pracę powinien ustalać formy i metody pozwalające podtrzymać zainteresowanie dziecka tematem, a nie doprowadzić do jego znudzenia.

Dominującą formą aktywności jest zabawa z tym, że zabawy sześciolatków są bardziej dojrzałe, organizowane w zespołach, z podziałem ról i funkcji. Samodzielność dziecka i wyższy stopień jego uspołecznienia sprzyja powierzaniu mu odpowiedzialnych zadań (na miarę oczywiście jego możliwości, np. pełnienie dyżurów, wykonywanie prostych prac porządkowych, użytecznych). Sześciolatek przejawia duże zainteresowanie światem przyrody. Poznaje coraz więcej konkretnych właściwości przedmiotów, z ciekawością chłonie informacje o bliższym i dalszym otoczeniu.

Ważnym czynnikiem do zrozumienia funkcjonowania dziecka sześciolatniego jest zrozumienie jego myślenia. Typową formą jest myślenie konkretno – wyobrazeniowe i nie stanowi ono jeszcze odrębnej, samodzielnej czynności poznawczej. Jest podporządkowane zadaniom praktycznym, przejawia się w rozwiązywaniu problemów podczas zabaw i codziennych zajęć. Oczywiście wraz z wiekiem czynności dziecka stają się coraz bardziej złożone, a ich realizacja wymaga namysłu, zaplanowania środków, narzędzi, wyodrębnienia rozmaitych własności przedmiotów. W trakcie działania dziecko wykorzystuje narastające doświadczenie i uświadamia sobie poszczególne składniki działalności własnej i cudzej: cel, środki, sposoby, warunki, motywy, skutki i konsekwencje czynności. Eksperymenty Piageta wskazują na fakt, iż czynności umysłowe nie mają jeszcze charakteru operacji, gdyż dziecko nie potrafi powrócić do punktu wyjścia i uwzględnić pierwotnej relacji tożsamości między przedmiotami. Stopniowo dzieci zaczynają pojmować związki między stanami a przekształceniami, dochodząc do zrozumienia pojęcia stałości. Dziecko rozumie zasadę zachowania stałości w odniesieniu do masy lecz nie dostrzega jej jeszcze w stosunku do ciężaru i objętości. Myślenie słowno – logiczne (pojęciowe) rozwija się w wieku 7, 8 lat. Jest to ważny element wiedzy o rozwoju dziecka, ponieważ ucząc np. pojęć matematycznych musimy pamiętać, że dziecko przy tych operacjach myślowych musi działać na konkretach (liczmanach), nie potrafi sobie jeszcze wyobrazić działania.

Jesteśmy w obliczu zmiany w polskiej oświacie – obniżenia wieku szkolnego dzieci. Od 1 września 2014 r. dla dzieci sześciolletnich rozpocznie się obowiązek szkolny. Jak zatem przygotować się na wprowadzenie zmiany? Czy dzieci sześciolletnie są gotowe do podjęcia nauki w szkole? I najważniejsze pytanie: Czy polska szkoła jest gotowa na przyjęcie dzieci sześciolletnich?

Regulamin przyznawania certyfikatu „Szkoła przyjazna dla dziecka sześciolletniego” w pewnym stopniu ukierunkowuje szkoły na przygotowanie się do zmiany. W regulaminie został określony standard „Szkoly przygotowanej na wprowadzenie obniżenia wieku szkolnego dzieci”, w celu umożliwienia szkołom podstawowym poznania oczekiwań organu nadzoru pedagogicznego, w szczególności w zakresie zalecanych warunków i sposobów realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych. Wymagania w tym zakresie opisane są w formie wskaźników określonych w obszarze I standardu – baza i warunki. Przyznanie certyfikatu ma być elementem motywującym dyrektorów szkół do podniesienia jakości programowania działań szkoły związanych z obniżeniem wieku szkolnego dzieci oraz do zwiększenia skuteczności już podejmowanych w tym zakresie inicjatyw. Wskaźniki opisane w obszarze II standardu – podejmowane przez szkołę działania oraz w obszarze III – promocja, wskażą dyrektorom i organom prowadzącym szkoły kierunki działań. Mam nadzieję, że krótka charakterystyka rozwoju dziecka sześciolletniego opisana powyżej, pozwoli Państwu spojrzeć również pod kątem możliwości i potrzeb dziecka na standard „Szkoly przygotowanej na przyjęcie dziecka sześciolletniego” oraz na jego wskaźniki.

Określony przez Małopolskiego Kuratora Oświaty standard ma równocześnie posłużyć dyrektorom do przeprowadzenia w swojej szkole ewaluacji wewnętrznej, określenia mocnych stron przygotowania szkoły, wskazania kierunków do dalszego doskonalenia.

W I etapie procedury uzyskania certyfikatu dyrektor składa wniosek wraz z raportem z ewaluacji wewnętrznej w zakresie spełniania standardu określonego w regulaminie. Dyrektor w raporcie musi odnieść się do spełnienia przez jego szkołę wszystkich wskaźników opisanych w trzech obszarach.

O przyznanie certyfikatu „Szkoła przyjazna dla dziecka sześciolletniego” mogą ubiegać się dyrektorzy szkół podstawowych z województwa małopolskiego, którzy już mają doświadczenie w pracy z dzieckiem sześciolletnim w edukacji wczesnoszkolnej. Szczególnego znaczenia nabiera ten fakt w II etapie procedury uzyskiwania certyfikatu, bowiem zakłada ona obserwację pracy szkoły przez Komisję powołaną przez Małopolskiego Kuratora Oświaty, w tym obserwację zajęć edukacyjnych w klasie pierwszej, do której uczęszczają dzieci sześciolletnie, pod kątem form i metod pracy z uczniami. Obserwacji podlegać będzie praca świetlicy z uwzględnieniem oferty edukacyjno – opiekuńczej dla dzieci sześciolletnich, jak również form i metod pracy. Zostanie dokonana analiza warunków lokalowych i bazowych szkoły. Ten etap procedury uzyskiwania certyfikatu jest bardzo ważny, ponieważ dotyczy bezpośredniej obserwacji pracy szkoły, uwzględniania potrzeb i możliwości najmłodszych uczniów, ich adaptacji i funkcjonowania w nowym dla nich środowisku. Ocenie będą podlegać podejmowane przez szkołę działania, ale również ich jakość, skuteczność i efekty. Z uwagi na to, iż czynności II etapu będą przeprowadzane bezpośrednio w szkole, ważnym jest, aby na jej pracę spojrzeli specjaliści, praktycy. Zatem bezpośrednich obserwacji w szkole będzie dokonywała Komisja, w której skład wejdą: doradca metodyczny lub konsultant edukacji wczesnoszkolnej, dyrektor przedszkola, przedstawiciele Kuratorium. Protokoły prac Komisji przekazane będą Małopolskiemu Kuratorowi Oświaty, który ostatecznie podejmie decyzję o przyznaniu lub nie przyznaniu certyfikatu. Dyrektorzy szkół w ciągu trwania całego roku szkolnego, w dowolnym czasie mogą złożyć wniosek o przyznanie certyfikatu. Certyfikat będzie obowiązywał do 31 sierpnia 2014r., czyli do momentu, w którym wszystkie szkoły obowiązkowo przyjmą cały rocznik sześciolatków.

Przyjrzyjmy się jeszcze niektórym wskaźnikom standardu „Szkoly przygotowanej na wprowadzenie obniżenia wieku szkolnego dzieci” w kontekście potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka sześciolletniego.

Klasa musi być podzielona na część lekcyjną i rekreacyjną. W części lekcyjnej muszą znajdować się stoliki lub ławki, przy których uczniowie mogą m.in. wypełniać karty pracy, tworzyć prace plastyczne, grać w gry towarzyskie. W części rekreacyjnej powinien znaleźć się dywan oraz różnorodne kąciki zainteresowań, pobudzające uczniów do samodzielnych działań: tworzenia, doświadczenia, badania, wyciągania wniosków, np. kącik przyrodniczy (matematyczny), w którym uczniowie mogą prowadzić hodowle roślin, ważyć, mierzyć, porównywać wielkość, kształt, długość, ciężar, objętość, liczebność. Kącik plastyczny zawierający różnorodny materiał: farby, kredki, plastelinę, stemple, wycinanki; kącik teatralny z pacynkami, kukielkami, strojami, maskami; kącik rozwijania mowy i myślenia, w którym będzie ruchomy alfabet, historyjki obrazkowe, książki, albumy, łamigłówki językowe, krzyżówki, rebusy; kącik sportowy, muzyczny. W części rekreacyjnej powinny znaleźć się różnego rodzaju klocki, puzzle.

Nauczyciel, który będzie pracował w szkole w klasie pierwszej z młodszymi uczniami powinien posiadać kompetencje i wiedzę w zakresie rozpoznawania poziomu rozwoju dziecka. Jest to potrzebne m.in. do konstruowania wartościowej i adekwatnej do możliwości sześciolatka oferty edukacyjnej, prawidłowo dostosowywać formy, metody i techniki nauczania do poziomu rozwoju i potrzeb wychowanków, właściwie organizować nauczanie zintegrowane. Nauczyciel powinien mieć opracowane narzędzia do diagnozy uczniów, musi umieć ich obserwować podczas różnorodnej działalności. Nauczyciel powinien znać dziecko i podążać za nim.

Ważnym elementem jest pokazanie oferty szkoły w środowisku, rodzicom. Może warto opracować informatory (ulotki) skierowane szczególnie do rodziców dzieci 5 i 6 – letnich, aby pokazać, co proponuje szkoła właśnie dla ich dzieci, jaką ma ofertę edukacyjną, wychowawczą i opiekuńczą, jak jest przygotowana, co już osiągnęła w pracy z uczniem młodszym. Warto też zaprosić rodziców dzieci młodszych, aby zobaczyli szkołę, co w niej się dzieje, jak proces wychowawczo – dydaktyczny jest realizowany. Istotnym dla rodziców może być spotkanie z psychologiem lub pedagogiem, który przybliży pojęcie gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole, wskaże rodzicom, jakie umiejętności dziecko powinno posiadać, pomoże w ukierunkowaniu obserwacji dzieci.

Dla części rodziców ważnym będzie pozostawienie dziecka w świetlicy. Świetlicę dla uczniów młodszych można zorganizować w klasie, w której się uczą. Oczywiście oferta pracy świetlicy musi być dostosowana do potrzeb i możliwości dzieci a czas jej trwania do potrzeb rodziców.

Jednym ze wskaźników standardu „Szkoły przygotowanej na wprowadzenie obniżenia wieku szkolnego dzieci” jest „tworzenie pomostu między szkołą podstawową a przedszkolem”. Dyrektorzy przedszkoli i nauczyciele mają ogromne doświadczenie w pracy z dzieckiem sześciolatką, w organizacji sytuacji edukacyjnych, metod i form pracy. Wzajemna wymiana spostrzeżeń, doświadczeń, obserwacja zajęć, uroczystości, organizacji przestrzeni edukacyjnej może przynieść ciekawe rozwiązania i ułatwić, a także usprawnić proces przygotowania się szkół na przyjęcie dzieci sześciolatków.

Dziecko rozwija się w indywidualnym tempie. Jego sukces w szkole zależy od właściwego rozpoznania jego gotowości do podjęcia nauki, ale w dużej mierze od przygotowania szkoły do pracy z młodszym uczniem: od przygotowania metodycznego nauczycieli, warunków lokalowych i bazowych szkoły. Mam nadzieję, że realizacja działań zawartych w regulaminie „Certyfikatu” pomoże Państwu przygotować szkołę w taki sposób, aby spełniała oczekiwania Rodziców dzieci sześciolatków.

*Małgorzata Wajda
Starszy wizytator
Kuratorium Oświaty w Krakowie*